

- [Facebook](#)
- [Twitter](#)
- [RSS Feed](#)

Søg på en bog

Search

- [Kritik »](#)
- [Artikler »](#)
- [Podcasts »](#)

Synes godt om Opret en profil for at se, hvad dine venner synes godt om.

Gratis onlinelister fra kirker

Find let lister fra sognekirker i vores store samling. Prøv det gratis nu!

MyHerit

Åbn

Af [Sofie Damgaard](#) | 23. december 2020

Leonoras jagt efter utopier

Den dansk-norske kritiker Susanne Christensens nye essay, *Leonoras Rejse*, er et lille værk med en urolig puls. Essayet stræber efter at rejse i hælene på den endnu relativt ukendte surrealistiske kunstner, Leonora Carrington (1917-2011), men rejser også indad i essayistens eget liv og udad i en verden, der er god grund til at foruroliges over. Er det et surrealistisk pust, vi mangler?

Nyhedsbrev:

Email

Tilmeld!

- [Om LitteraturNu](#)
- [Redaktion & Skribenter](#)
- [Kontakt](#)

Copyright 2015 · LitteraturNu · All Rights Reserved

Den sidder i én, i læseren, efter at hun har lagt Susanne Christensens nye bog fra sig: Uroen. Siderne har ellers vendt sig selv, som om der spillede en energisk popsang i baggrunden – Christensens sprog flyder og leger – det *lyder* godt – men ligesom at have en sang på hjernen, der spiller igen og igen længe efter at den er slut, bidder grundstemningen i *Leonoras Rejse* sig fast og vil ikke slippe efter endt læsning. Følelsen af, at noget er rivende galt, hænger ved.

*

Christensens essay åbner med Nazisternes fremmarch i Europa, da folk flokkedes i lange køer i byer som Lissabon for at få papirer der skulle bringe dem over Atlanten og i sikkerhed. Der var mange kunstnere og intellektuelle iblandt de flygtende, fordi der var mange mennesker på flugt. De fleste klarede den ikke, men et fåtal gjorde, og i 1941 er Leonora Carrington én af passagererne på et skib, der stævner mod New York.

Besat af Carrington, i dag, små 10 år efter hendes død, flyver Christensen efter Carrington og skriver fra New York og Mexico City, hvor hun leder efter spor af Carrington og mødes med det sparsomme antal Carrington-forskere og eksperter – mennesker, Christensen passioneret kalder “familie”. Som en dedikeret *stalker* og dygtig biografist forsøger Christensen at redde Carrington ud af kunsthistoriens glemsel og skammelige kvindeblindhed og forny hendes renommé ved at argumentere for Carringtons aktualitet.

Panikangst

Men hvis Christensen ønsker at vise, at der er noget ved Leonora Carrington, vi kan bruge i dag, så er hun selvfølgelig nødt til at sige noget om, hvad det er ved *i dag*, der kan gøre en “økofeminist” som Carrington relevant.

Økofeminist er den betegnelse, Christensen bruger om Leonora, fordi hun med sin kunst i Christensens øjne formidler et budskab om en bredere økologisk forbundethed, der inkluderer alt levende, alt dødt for så vidt også, og alle arter i vid forstand. På sine billeder har hun brombærgrene i håret og danner nye alliancer med dyr, der portrætteres ved hendes side som ligeværdige artsfæller. Derudover er Carrington en slags feministisk hekse-figur ifølge Christensen, fordi hun må have været synsk, siden hun forudså – og måske foregreb løsningerne på? – de problemer, kloden er konfronteret med i dag.

Og det er her uroen kommer ind i billedet. I dag skorter det nemlig på ideologisk mangfoldighed. Med den britiske forfatter Mark Fishers begreb ”capitalist realism” peger Christensen på, at vi i dag ideologisk set er ude af stand til at forestille os et afgørende brud med eksisterende politiske og økonomiske systemer.

Den ensretning og fastfrysning, som dét er udtryk for, er Christensen tydeligvis *utilpas* ved. Hun savner muligheden for at være flere ting og flere alternative verdener. Hun savner menneskelige møder, hvor idéer kan florere. Virkelig interaktion er i dag, pessimistisk anskuet, umuliggjort af de allestedsnærværende iPhones. Vigtigst er det, at hun efterlyser modeller for social forandring i en verden, hvor økosystemernes gradvise kollaps gør forandring absolut nødvendig. *Leonoras Rejse* drives frem af en slags panikangst over, hvad det er, vi er i gang med at gøre ved kloden. Det er en politisk anfægtelse, et vegansk projekt og en kulturel og ideologisk råben vagt i gevær.

*

Surrealisme som utopi

Da Carrington levede og malede sine surrealistiske billeder, tjente surrealismen som utopi, skriver Christensen:

“For surrealistene var drømme, begær og vanvid et utopisk reservoir fuld af fantastisk

energi, og det siger sig selv at med en så stærk vision om et alternativ, en alternativ verden, var gruppen også revolutionært indstillet.”

Christensen refererer til selve ordet surrealisme – “sur-reelt” – “over-virkeligt” – og idéen om at der over det virkelige findes et ekstra lag. Tabserfaringen og nostalgien der gennemsyrrer essayet har så at gøre med, at vi i dag har mistet den overbygning og alternative verden – nu hvor vi har mest brug for den.

Christensen indrømmer det selv og skriver i essayets begyndelse: “*Muligvis er det en generationsspecifik klage, jeg repræsenterer den efterhånden ganske melankolske*

Generation X, og det er sandt: *Leonoras Rejse* kan uden tvivl anses som lidt af en klagesang, der begræder tidernes skiften.

To eksempler: Engang, skriver Christensen, var psykisk sygdom og vanvid nærmest produktivt, og associeret med alternativt tænkning, der antog alle mulige former. Vanvid var anti-konformt med andre ord. I dag, derimod, er vanvid og vanvittige mennesker snarere hyperkonforme figurer, der stavrer ned ad hospitalernes gange sløve af medicin, skriver Christensen.

Og igen: Engang, skriver Christensen, forestillede de kvindelige surrealistes portrætter indadvendte, herligt fraværende ansigter, der tillod fx kvinder et tiltrængt *mentalt break*. Men i dag, derimod, portrætterer vi os selv med vilde grimasser og poserende gestik, skriver Christensen ærgerligt.

I sin melankoli over verdens tilstand, går hun så langt som til at lade to afdøde kulturkritiker-kolleger, der tragisk har begået selvmord, være repræsentanter for Christensens egen generation og fagområde. Disse "kulturarbejdere" er blot toppen af isbjerget. De afslører, at kulturbranchen som helhed, og prekært ansatte kunstkritikere der arbejder freelance i særdeleshed, over en periode har fået dårligere og dårligere vilkår at arbejde under, hvorfor depression, sygdom og selvmord er stadigt mere fremkommende fænomener, i verden der for øvrigt bliver varmere og varmere.

Planetens selvmord

Det overraskende er så, at Christensen drager en parallel mellem disse kulturarbejderses dårligdom og planetens dårligdom. "Vi står alle i kø for at deltage i dette omfattende planetære selvmordsforsøg" skriver hun – en sætning hvorunder man næsten kan høre digteren Kae Tempest' bidende linje om vores iPhone-forbrug: "*Staring at the screen so we don't have to see the planet die*". Christensens "helte", de to afdøde kolleger, vil sige os noget i dag. De vil råbe os op, fremgår det. Deres død kan ansues som en regulær samfundskritik i en tid, hvor kunstkritik (på den personlige skala) "næppe er at regne for et ordentligt job", og hvor utopierne – som kunst kan hjælpe til at skabe, fordi kunst for Christensen er en måde at omforme virkeligheden på – fortoner sig (på den planetære skala).

Desuden er kulturkritiker-kollegerne døde, ligesom Leonora Carrington er, så i New York og Mexico City går jagten ikke bare ind på Carrington, men også på de døde venner. Skyggerne af de her karakterer blander sig sammen.

I dag, forstår vi, har vi brug for at revitalisere en økofeminist som Leonora Carrington, fordi vi er gået fejl i byen ved at tro, at definitionen af et menneske er at det hæver sig over dyrene. Det mente Carrington ikke. Eller rettere: Det mener Christensen ikke, at Carrington mente. Hendes surrealistiske malerier og måske særligt hendes selvportrætter, hvor hun fremtræder ironisk og skørt fraværende, pointerer, at mennesket *ikke* centrum i kosmos.

Hvis vi skal forstå dét, før det er for sent, må Carrington dog hives ind på scenen og endelig stå i centrum sammen med surrealismens andre kvinder: Leonor Fini, Meret Oppenheim, Frida Kahlo, Claude Cahun.

- Forfatter: Susanne Christensen
- Titel: Leonoras rejse - et essay
- Sider: 173
- Forlag: Forlaget Vandkunsten

Nyeste anmeldelser i kategorierne [Essays](#),

- [Voldens stemning: Om Hurricane Season af Fernanda Melchor](#) · 07-01-2021
- [Nogen vil huske os, også i en anden tid](#) · 01-12-2020
- [Gammel vrede, genudgivet](#) · 13-11-2020
- [Sylvie Bocqui – En pige som hende](#) · 03-11-2020
- [Smerte er tegn på, at du vokser: Anmeldelse af Hummerens skjold af Caroline Albertine Minor](#) · 28-09-2020

Læs også